

دانشگاه پیام نور

مرکز تهران

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

در رشته حقوق جزا و جرم شناسی

دانشکده علوم انسانی گروه علمی حقوق جزا و جرم شناسی

عنوان :

بررسی فقهی و حقوقی انتحار و ترور در حقوق کیفری ایران

استاد راهنما:

دکتر ناصر قاسمی

استاد مشاور:

دکتر محمد صادق غلام جمشیدی

نگارش:

حمید رحیمی رنانی

ماه و سال: تابستان ۱۳۹۰

دانشگاه پیام نور

Payame Noor University Tehran

Department of criminal law

Submitted in partial Fulfillment

Of the Requirement the degree of

M.s c In criminal law

Title:

Survy Imam Jurisprudence-legal suicide and Terror in the criminal law Iran

Supervisor:

Dr. Naser Ghasami

Advisor

Dr. Mohammad Sadegh Gholam Jamshidi

By:

Hamid. Rahimi ranani

September 2011

دستورالعمل حفاظت از حقوق پدیدآوران

تقدیرم:

تقدیرم به: پدر، مادر و همسر مهربانم که همواره از حمایت های بی دریغ آنها

بهره مند بوده ام.

و تقدیرم به همه ی آنانی که مرا علم آموختند.

تشر و قدر دانی:

در طی قرون و اعصار متمادی، علم به دانش دائماً به پیش رفته و به حرکت خود ادامه داده است. دلیل آن هم اندیشمندانی است. که علم را ابزاری در جهت درک بهتر خوبی ها و حکمت خداوندی دانسته اند. بی تردید هر که در این وادی تلاش نموده است. مورد لطف و عنایت ویژه پروردگار خواهد بود.

این حقیر رساله مذکور را مدیون تتبع و راهنمایی دلسوزانه و عالمانه اساتید محترم آقایان دکتر ناصر قاسمی و دکتر محمد صادق غلام جمشیدی می باشم. که در اینجا وظیفه می دانم از زحمات و اهتمام بی دریغشان که در به ثمر نشستن این رساله بر من بذل محبت نموده اند. نهایت تشکر و سپاسگزاری را بنمایم.

به امید توفیق روز افزون این بزرگواران در توسعه جامعه علمی و حقوقی کشور از خداوند متعال سلامتی ایشان را مسئلت می نمایم.

چکیده

انتحار و ترور با قدمتی طولانی و فراخنای تاریخ یک مسئله سیاسی، اجتماعی است. اما در قرون اخیر با شکل گیری جدید خود و اندیشمندان در رشته های مختلف علوم انسانی را بر پژوهش سوق داده است. در شکل گیری این موضوع، علل بسیاری همچون، مسائل اجتماعی، اقتصادی، قومی، نژادی، مذهبی و سیاسی نقش داشته و باعث ظهور آن گردیده است که طبیعتاً لازم است همه صاحب نظران در رشته های متفاوت علوم برای تبیین آن همت گمارده و مجریان نیز برای مبارزه با آن تلاش نمایند.

مکتب حقه ی امامیه با الهام از تعالیم حیات بخش الهی است، انتحار و ترور را به هر شکل که باشد تقبیح و مطرود دانسته و بر اساس مصادیقی همچون، محاربه، افساد فی الارض، قطاع الطريق و سارق مسلح بغی و قیام مسلحانه علیه حاکم اسلامی، این مسئله را جرم انگاری نموده و مجازات سنگینی را برای مرتکبین آن وضع نموده است.

حقوق کیفری جمهوری اسلامی ایران نیز، بر اساس مصادیقی همچون، آدم ربائی، بمب گذاری، سوء قصد به جان مقامات عالی رتبه کشور، احتراق و تخریب اموال عمومی، تحریک به جنگ داخلی، نهب و غارت، برهم زدن امنیت و ایجاد رعب و وحشت، استفاده از سلاح برای برهم زدن امنیت و سلب آزادی، ترور را جرم انگاری نموده است. در سالهای اخیر با بروز مسائلی از جمله- فلسطین اشغالی، لبنان و حمله آمریکا به عراق و افغانستان و دامن زدن به اختلافات مذهبی بین تشیع و تسنن و هجمه فرهنگی کشورهای غربی به کشورهای اسلامی- موضوع ترور و تفاوت آن با عملیات استشهادی، جهاد دفاعی، مبارزات استقلال طلبانه و دفاع مشروع، مورد توجه بسیاری از محافل سیاسی و حقوقی قرار گرفته که لازم است مرزهای این دو نوع تفکر و اندیشه، معین و مشخص گردیده و عملکردها بر اساس آن توجیه گردد.

کلید واژه ها- انتحار و ترور، فقه امامیه، حقوق کیفری ایران.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
۱	۱- طرح و تبیین موضوع
۲	۲- ضرورت و اهمیت تحقیق
۴	۳- سؤالات تحقیق
۴	۴- فرضیات تحقیق
۵	۵- اهداف تحقیق
۵	۶- روش تحقیق
۶	۷- پیشینه ی تحقیق
۷	فصل اول - مفهوم، مبانی و پیشینه انتحار و ترور
۸	مقدمه
۹	مبحث اول- مفاهیم
۹	گفتار اول- تعریف لغوی انتحار و ترور و مشتقات آن
۱۰	گفتار دوم- مفهوم انتحار و ترور
۱۱	الف- تعریف ترور در لغت فارسی
۱۱	ب- تعریف ترور در فرهنگ علوم سیاسی
۱۱	ج- تعریف ترور در فرهنگ علوم اجتماعی
۱۲	د- تعریف ترور از نظر حقوق دانان
۱۲	هـ- تعریف ترور در فرهنگ علوم اسلامی
۱۴	و- جمع بندی نهایی و جامع در تعریف ترور
۱۶	مبحث دوم- مبانی ترور
۲۱	مبحث سوم- پیشینه ی ترور
۲۱	الف- پیشینه ی تاریخی ترور در جهان
۲۲	ب- پیشینه ی تاریخی ترور در ایران
۲۳	ج- پیشینه ی تاریخی ترور در اسلام
۲۵	مبحث چهارم- بررسی تشابه و تفاوت انتحار و ترور
۲۵	گفتار اول- تفاوت و تشابه واژه ای و عملکردی بین انتحار و ترور
۲۵	گفتار دوم- پیشینه ی تاریخی انتحار
۲۵	الف- پیشینه ی تاریخی انتحار در جهان
۲۸	ب- بررسی پیشینه تاریخی خودکشی از دیدگاه حقوق تطبیقی
۲۸	گفتار سوم- واکنش فقه امامیه نسبت به انتحار
۲۸	الف- فقه امامیه از نظر قرآن، احادیث و اجماع

۳۵	ب- واکنش حقوق کیفری نسبت به انتحار.....
۴۱	گفتار چهارم- علل و انگیزه های انتحار.....
۴۳	مبحث پنجم- ارکان و شاخصه های ترور.....
۴۳	گفتار اول- ارکان ترور.....
۵۲	گفتار دوم- شاخصه های ترور.....
۵۳	مبحث ششم- اقسام عملیات تروریستی از دیدگاه هدف.....
۵۳	الف- تروریسم سیاسی.....
۵۳	ب- تروریسم ایدئولوژیکی.....
۵۳	ج- تروریسم بین الملل.....
۵۴	د- تروریسم دولتی.....
۵۵	ه- ویژگی های تروریسم دولتی.....
۵۷	و- تروریسم کور.....
۵۷	مبحث هفتم- انواع تروریسم از نظر عامل.....
۵۷	گفتار اول- تروریسم فردی و خود انگیزه.....
۵۸	گفتار دوم- تروریسم گروهی یا سازمان یافته.....
۵۹	فصل دوم- بررسی مصادیق ترور در فقه و متون اسلامی.....
۶۰	مقدمه.....
۶۱	مبحث اول- واژه های مرتبط با ترور در متون اسلامی.....
۶۱	گفتار اول- فتک.....
۶۱	گفتار دوم- ارهاب.....
۶۲	گفتار سوم- اغتیل.....
۶۳	مبحث دوم- مصداق ترور در فقه و متون اسلامی.....
۶۳	گفتار اول- مصادیق ترور.....
۶۳	الف- محاربه.....
۶۵	ب- بغی.....
۶۷	فصل سوم- بررسی احکام ترور در فقه و حقوق اسلامی.....
۶۸	مقدمه.....
۶۹	مبحث اول- احکام محاربه.....
۶۹	گفتار اول- حد محاربه.....
۷۰	گفتار دوم- کیفیت اجرای حد محارب در فقه اسلامی.....
۷۱	گفتار سوم- مجازات محارب در حقوق موضوعه.....
۷۲	مبحث دوم- احکام بغاه.....
۷۲	گفتار اول- احکام بغاه قبل از شورش و قیام.....
۷۲	گفتار دوم- احکام بغاه بعد از شورش و قیام.....

۷۳ مبحث سوم- ترور از منظر آیات و روایات
۷۳ گفتار اول- آیات
۷۴ گفتار دوم- روایات
۷۶ مبحث چهارم- بررسی تفاوت های جهاد، دفاع مشروع، عملیات استشهادی و اجرای حدود اسلامی با ترور
۷۶ گفتار اول- بررسی جهاد و تفاوت آن با ترور
۷۹ گفتار دوم- تفاوت دفاع مشروع و عملیات استشهادی با ترور
۸۲ گفتار سوم- تفاوت ترور با اجرای حدود و احکام کیفری اسلام
۸۶ مبحث پنجم- دیدگاه اسلام و پاسخ های حقوقی به تروریسم بین الملل
۸۶ گفتار اول- میثاقهای بین المللی
۸۷ گفتار دوم- جنگ و حقوق جهاد
۹۰ گفتار سوم- بیطرفی
۹۱ گفتار چهارم- اقدامات ممنوعه
فصل چهارم- بررسی مصادیق و احکام ترور و مقایسه علل موجهه جرم با	
عملیات استشهادی در حقوق کیفری ایران	
۹۳ مقدمه
۹۴ مبحث اول- بررسی مصادیق و احکام ترور در حقوق کیفری ایران
۹۵ گفتار اول- جرم انگاری ترور بر اساس کنوانسیونهای بین الملل و حقوق کیفری ایران
۹۵ مبحث دوم- بررسی و مقایسه علل موجهه با عملیات استشهادی در حقوق کیفری
۱۰۴ گفتار اول- دفاع مشروع
۱۰۴ بخش اول- توجیه مشروعیت دفاع
۱۰۴ بخش دوم- تحلیل مشروعیت دفاع در قانون مجازات اسلامی
۱۰۵ بخش سوم- شرایط حمله یا تجاوزی که دفاع در مقابل آن واجب است
۱۰۶ بخش چهارم- شرایط مشروعیت دفاع
۱۰۷ گفتار دوم- حالت ضرورت
۱۰۸ گفتار سوم- بررسی و مقایسه دفاع مشروع و حالت ضرورت با عملیات استشهادی
۱۱۰ بخش اول- ویژگی ها و شرایط دفاع مشروع و حالت ضرورت
۱۱۰ بخش دوم- تطبیق شرایط ویژگی های دفاع مشروع و حالت ضرورت با عملیات استشهادی
۱۱۱ نتایج
۱۱۴ پیشنهادها
۱۱۵ الف- راهکارهای مقابله با ترور در سطح داخلی
۱۱۵ ب- راهکارهای مقابله با ترور در سطح بین المللی
۱۱۷ فهرست منابع و مأخذ
۱۱۸ چکیده انگلیسی
۱۲۵

۱- طرح و تبیین موضوع

انتحار و ترور واقعیتی است ملموس که همواره از دیرباز تا هم اکنون در حیات اجتماعی بشر وجود داشته و در هر زمان و مکان با توجه به خصایص زندگی انسان تغییر و تحولاتی را شاهد بوده است.

علماء و متفکران هر کدام از زاویه خاصی به این مسئله پرداخته اند. برخی آن را نکوهش و تقبیح کرده و عملی تأسف بار و فاجعه بار دانسته، عده ای هم آن را عملی شجاعانه، حق طلبانه و استقلال خواهانه و دارای بار مثبت ارزشی می دانند.

ترور از جمله موضوعاتی است که در یک حوزه خاص صرفاً حقوقی یا جزائی قابل بحث نیست و ارتباط تنگاتنگی با مباحث مختلف علمی، سیاسی، مذهبی، اجتماعی و امنیتی دارد. عدم شناخت دقیق موضوع باعث پیچیده تر شدن مسئله می گردد. لذا ابتدا بررسی ابعاد مختلف آن و شناخت مرزهای نزدیکی که با دیگر معارف دارد، لازم و ضروری به نظر می رسد.

آنچه واقعیت است. آنست که برخی از گروه ها، سازمانها و دول مختلف و یا افراد، برای دسترسی به اهداف مختلفشان دست به یک چنین اقداماتی زده و یا در آینده خواهند زد^۱

ترور به دنبال آن تروریسم مسلماً باعث نقض حقوق بشر برای «حیات، آزادی و امنیت شخصی» است. همان طوری که ماده ۳ اعلامیه جهانی حقوق بشر به آن اشاره نموده است^۲

۱ دردریان، جیمز و گروهی از نویسندگان - تروریسم، جامعه شناسی، گفتمان، حقوق، مترجم، وحید بزرگی و دیگران - گرد آورنده، رضا طیب طرح اول چ ۱ تهران نشر نی ۱۳۸۲ ص ۱۹۹

۲ میرمحمد صادقی، حسین - ملاحظاتی در باب تروریسم - مجله تحقیقات حقوقی شماره ۳۳-۳۴ تهران ۱۳۸۰ ص ۱۸۵

بنابراین مسئله ترور در جهان معاصر دارای اهمیت بسیاری است. چون حقوق اولیه انسانی را که مورد اتفاق همگان است مورد حمله قرار می دهد. در زمانی که حقوق اولیه بشری مورد تهاجم واقع شد. همه ارکان جامعه متزلزل خواهد شد- پس ضرورت ایجاب می نماید. که با تبیین دقیق موضوع- علل این پدیده مشخص گردیده و راهکارهای مختلفی از منظر صاحب نظران علوم مختلف، برای برطرف کردن این معضل اندیشیده شود.

۲- ضرورت و اهمیت تحقیق

مبحث ترور، از معدود مباحثی است که به دلیل ارتباط پیچیده با دیگر حوزه های علوم، و تأثیر شگرفی که بر معادلات بین المللی، منطقه ای و حتی داخلی کشورها دارد. مورد توجه بسیاری از محافل حقوقی، سیاسی و امنیتی قرار گرفته و بسیاری از دستگاههای اجرائی و قضائی کشورها و سازمانهای بین المللی را معطوف به خود گردانیده است. عدم تعریف دقیق و جامع از آن عمدتاً باعث تعاریف و عملکردهای متناقضی در صحنه جهانی گردیده است. در سالهای اخیر با توجه به فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی و پایان جنگ سرد و تک قطبی شدن جهان، آمریکا و به تبع آن استکبار جهانی را بر آن داشت. که با ایجاد یک دشمن فرضی به نام تروریسم به هژمونی نظامی خود و سلطه ی هر چه بیشتر بر جهان ادامه دهد- در این رابطه موضوع اسلام و تروریسم. یکی از مباحثی بود که مورد امعان نظر آنها واقع گردید. قدرتهای بزرگ جهان. در راستای اهداف سیاسی خود، جهان اسلام را مانعی بزرگ در سر راه خود دیده و با تروریسم خواندن اسلام و مسلمین و منفور نمودن آنها سعی دارند که به بهانه ی تروریسم. با جهان اسلام به مقابله پردازند. در این رابطه با ساخت فیلمهای هالیوودی و انتشار کتابهای گوناگون در غرب از قبیل، ترور برای خدا، ترور برای اسلام، دین صلح یا دین ترور و ترور مقدس اسلام را مورد حمله خود قرار داده اند.^۱

۱ برجی، یعقوب علی، تروریسم از نگاه فقه، فصلنامه طلوع شماره ۳ - ۴ - تهران زمستان ۸۱ ص ۳

از طرف دیگر متأسفانه آموزه های خرافی و منحرف برخی از فرقه های اسلامی و عملکرد، سلفی، طالبانی و بروز و ظهور القاعده در سالهای اخیر و پس از حمله به عراق و افغانستان توسط برخی از گروهک های مطرود و منحرف و غالباً مزدور که در بطن اصیل اسلامی جایگاهی ندارند، باعث گردیده کشورهای اسلامی در مضان اتهامات غالباً ساختگی و نوعاً سیاسی قرار گیرند. نتیجتاً طبیعی است که بر اساس هجمه دشمنان و اتهام ترور به مسلمین، یک سری از اقدامات مشروع و حق طلبانه، آزادی خواهانه و ضد استعماری در حاشیه قرار گرفته و معطوف به مسائل دیگری گردد. تا تلاش های انسانی و بشردوستانه به مقصد نائل نگردد و همواره نظام سلطه پایدار بماند- لذا ضروری است، در پژوهش های صورت گرفته در خصوص این مسئله و تحقیقاتی که بعداً توسط صاحب نظران انجام می پذیرد، ابعاد این مسئله به طور شفاف بیان گردد و حدود و ثغور آن مشخص گردد تا از طرفی تروریسم مورد طرد قرار گرفته و از جنبه دیگر مسائلی همچون، دفاع مشروع، مبارزات استقلال طلبانه و آزادی خواهانه ملت های مورد توجه و کمک دیگران قرار گیرد- از منظر دیگر هم با توصیف جهات مختلف همچون اجتماعی و سیاسی، مذهبی و حقوقی آن مد نظر قرار گرفته تا بتوان با تصویب قوانین پیشگیری و مقابله ی صحیح با آن انجام پذیرد. لذا بر اساس مطالب یاد شده اهمیت عمده این تحقیق اجتماعی و سیاسی خواهد بود.

۳- سؤالات تحقیق

- ۱- دیدگاه فقه امامیه و حقوق کیفری در خصوص انتحار و ترور چیست؟
- ۲- واکنش و عملکرد فقه امامیه و حقوق کیفری در رابطه با این موضوعات چگونه است؟
- ۳- از نظر فقه امامیه و حقوق کیفری، چه تفاوتی میان انتحار و ترور با عملیات استشهادی وجود دارد؟
- ۴- جایگاه انتحار و ترور در علل موجه جرم چگونه ارزیابی می شود؟

۴- فرضیات تحقیق

- ۱- در فقه امامیه و حقوق کیفری ایران به طور کلی مسئله انتحار و ترور مورد نفی قرار گرفته تا از لحاظ نظری بدین وسیله بسترهای وقوع جرم برای فرد و جامعه از بین برود.
- ۲- در متون فقهی امامیه انتحار منجر به خودکشی مذموم و فعل حرام داشته شده با این وجود حقوق کیفری خودکشی را جرم انگاری ننموده است.
- ۳- فقه امامیه خودکشی به کار رفته در عملیات استشهادی را که فقط در موارد خاص و با لحاظ شرایط ویژه و استثنائی و به دلیل اهداف والای اسلامی باشد- دفاع مشروع قلمداد نموده است. ولی خودکشی بی دلیل و غیر موجه را تحریم گردانیده است.
- ۴- در حقوق کیفری انتحار منجر به خودکشی جزء علل موجه جرم نیست. اما از لحاظ فقهی در موارد بسیار اندک و ضروری انتحار و تروری که دفاع مشروع محسوب گردد- شاید بتوان آن را با مقایسه با علل موجهه جرم دانست.

۵- اهداف تحقیق

متناسب با هر پژوهش، اهدافی مورد نظر می باشد.

در این پروژه سعی بر آن است که یک هدف عمده مورد عنایت و توجه واقع شود.

ارتقاء سطح آگاهی جامعه

با ارائه و بیان ابعاد مختلف و جوانب متعدد، مسئله ترور، می توان امید داشت، آحاد ملت آگاهی لازم را برای شناخت آن کسب نموده و با اجماع جمعی راههای مقابله با آن را به شکل عملی و موفق به کار بندند- در این مسیر، اصحاب رسانه، مطبوعات، صداوسیما و مراکز آموزشی و پژوهشی می توانند با بررسی تحقیقات و پژوهشهای ارائه شده در خصوص ترور به همه افراد جامعه اطلاع رسانی نمایند.

با اطلاع رسانی مطالب مورد نظر، نوبت به دستگاههای تقنینی و اجرائی و امنیتی پلیسی می رسد که با قانون گذاری و اجرای آن قوانین در رفع معضل سهیم باشند.

۶- روش تحقیق

روش تحقیق در موضوع رساله، روش تحلیلی توصیفی (کتابخانه ای) است که با مراجعه به مقالات، منابع اینترنتی، کتاب ها، مجلات و دیگر کتب سیاسی که مرتبط با حقوق جزا و جرم شناسی بوده صورت پذیرفته و مورد مطالعه قرار گرفته است آنگاه آنچه قابل استفاده و انعکاس در این نوشتار بوده یادداشت برداری شده و سپس مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و در نهایت به شکل حاضر درآمده است.

۷- پیشینه‌ی تحقیق

اندیشه توجه به تروریسم و به طور خاص ترور و انتحار سالهاست که در صحنه‌ی مجامع علمی و محافل حقوقی جهان وجود دارد و در این خصوص پیشرفت‌هایی همچون جرم‌انگاری این پدیده در سطح جهانی و بین‌الملل در قالب کنوانسیون‌های مختلف وجود دارد در سطح داخلی هم هنوز، مسئله ترور به عنوان یک جرم خاص، جرم‌انگاری نشده و فقط بر اساس مصادیقی همچون، بمب‌گذاری، سوء قصد به جان مقام‌های عالی رتبه کشور، بمب‌گذاری و تخریب، سرقت مسلحانه، قتل، غارت، و نهب و مشابه یک چنین قوانینی، جرم‌انگاری شده است. در حوزه‌ی مطالعات هم، مقالات و جزوات متعددی در قالب فصل‌نامه‌ها و مجلات حقوقی بیان شده، که هر کدام بیانگر قسمتی از ابعاد مسئله بوده و توسط عده‌ای از صاحب‌نظران گرانقدر قلم فرسائی گردیده است.^۱ با توجه به ابعاد و جوانب بسیار گسترده‌ی این موضوع، هر تحقیق و پژوهشی که به رشته تحریر درآید حق مطلب را به طور کلی و عام بیان نخواهد کرد. و هر فردی در حد بهره‌ی علمی خود خواهد توانست، گوشه‌ای از این مباحث را بیان نماید.

بنده نیز با استعانت از الطاف الهی و راهنمایی استاد محترم افتخار نصیب گردید، که در حد بضاعت علمی خود، تحقیق حاضر را به رشته تحریر درآورم.

۱ فیرحی، داوود، دفاع مشروع، انتحار و عملیات شهادت طلبانه در مذهب شیعه، فصلنامه شیعه‌شناسی، تهران ش ۶- سال ۸۵

فصل اول

مفهوم، پیشینه و مبانی انتحار و ترور

انتحار در لغت به معنی خودکشی^۱ و لغت ترور^۲ (Terror) برگرفته شده از زبان فرانسه به معنای ترس زیاد، هراس و خوف و وحشت است. در زبان عربی واژه های دیگری همچون ارهاب، فتک، و اغتيال نیز نزدیک به این مضمون وجود دارد. یک گونه اشتراکی بین انتحار و ترور وجود دارد اگر عملیات تروریستی همراه با خودکشی باشد به آن عملیات انتحاری گفته می شود بنابراین فقط انتحاری که در عملیات تروریستی است، مد نظر می باشد. در فرهنگ های مختلف علوم سیاسی لغت نامه های ادبی و علوم اجتماعی تعاریف متفاوتی از ترور شده است که این مسئله به دلیل چند وجهی بودن آن و همچنین نقطه نظرات گاه متفاوت اندیشمندان حوزه های گوناگون علوم می باشد. اما جامع ترین تعریف را شاید بتوان این گونه بیان نمود. ترور عبارتست از دست زدن به اقدامات خشونت آمیز، تهدید به ارعاب، ایجاد رعب و وحشت و ترس میان مردم با از بین بردن امنیت آسایش عمومی و نیز انهدام تأسیسات و تشکیلات عمومی یا خصوصی و به خطر انداختن محیط زیست، انتشار بیماریهای واگیردار به قصد برهم زدن امنیت و آسایش عمومی و اخلال در نظم جامعه همین طور آدم ربائی، بمب گذاری، هواپیما ربائی، آدم کشی، قیام علیه حکومت با هدف های از پیش تعیین شده، شکنجه، آزار و اعدام مخالفان سیاسی و عقیدتی به طور غیرقانونی^۳ در فقه اسلامی نیز که برگرفته شده از تعالیم الهام بخش قرآن و احادیث است می توان موارد بسیاری را به عنوان ملاک و مبنای انتحار و ترور برشمرد. در آیات و احادیث، خودکشی، قتل، سلب آسایش دیگران، بغی و سرکشی، محاربه و قطاع الطریق به شدت مذموم و برای مرتکبین آن، جرائم مختلفی وضع گردیده است در حقوق کیفری نیز قانون گذار مواردی را احصاء و جرم انگاری نموده است که از جمله آن می توان به خودکشی قتل آدم ربائی بمب گذاری راهزنی و سرقت مسلحانه اشاره نمود. اقدامات تروریستی از دیدگاه هدف و عامل به تروریسم سیاسی، تروریسم ایدئولوژیک، تروریسم بین المللی، تروریسم دولتی، تروریسم کور، تروریسم فردی و تروریسم گروهی تقسیم می گردد.

۱ قیم، عبدالنبی، فرهنگ معاصر عربی فارسی، ج ۴، تهران انتشارات فرهنگ معاصر ۱۳۸۴ ص ۱۶۶

2. Halm, s one volume. English – Persian – Pictionary. P. 1189

۳ بوسار، آندره، بزهکاری های بین المللی، مترجم نگار رخشانی، ج ۱، تهران انتشارات گنج دانش ۱۳۷۵، ص ۲۵-۲۲

مبحث اول - مفاهیم

گفتار اول - تعریف لغوی انتحار و ترور و مشتقات آن

الف) در زبان فارسی

- ۱- لغت انتحار از مصادر عربی و به معنای خودکشی و خود را کشتن است.^۱
- ۲- لغت ترور بر گرفته شده از زبان فرانسه و به معنای ترس زیاد، هراس، خوف و وحشت است.^۲

ب) در زبان عربی

- ۱- لغت انتحار به معنای خودکشی کردن و خود را کشتن آمده است.^۳
- ۲- لغت ترور در زبان عربی به لفظ، ارهاب، فتک و اغتیل آمده است.
- ۱-۲- ارهاب، مصدر ارهب و به معنای وحشت و ترور است.^۴
- ۲-۲- فتک: به معنای کسی را به ناگاه و با غافلگیری کشتن آمده است.^۵
- ۲-۳- اغتیل: از ریشه غول و به معنای ترور و به ناگاه کشتن و از روی حيله کشتن آمده است.^۶

ج) در زبان انگلیسی

- ۱- انتحار: «suicide» به معنای خودکشی آمده است.^۷
- ۲- ترور «terror» به معنای ترس زیاد- و وحشت آمده است.^۸
- ۳- در فرهنگ آکسفورد این گونه ترور آمده است. Extreme Fear^۱

۱ عمید، حسن، فرهنگ و اصطلاحات فارسی، ج ۱، تهران انتشارات امیرکبیر ۱۳۶۳ ص ۲۰۱

۲ همان منبع، ص ۳۹۲

۳ قیّم، عبدالنبی، فرهنگ معاصر عربی فارسی، ج ۴، تهران انتشارات فرهنگ معاصر ۱۳۸۴ ص ۱۶۶

۴ همان منبع، ص ۵۸

۵ همان منبع، ص ۷۷۵

۶ همان منبع، ص ۱۲۴

v- Halm, s one volume. English – Persian – Pictionary. P. 1189

۸- Ibid .P. 1214

گفتار دوم: مفهوم انتحار و ترور

اصطلاح انتحار و ترور در برخی از موارد به صورت یک معنای مشترک به کار برده می شود. اما نکات افتراق و اشتراکی در تعریف و نحوه عملکرد آن دو وجود دارد.

(۱) تفاوت انتحار و ترور: در عملیات انتحاری فرد مهاجم در جریان عملیات جان خویش را به ورطه ی نابودی انداخته و به طور حتم کشته خواهد شد.

در صورتی که در عملیات تروریستی لزوماً فرد مهاجم کشته نخواهد شد- مثل بکارگیری انواع بمب گذاریها یا انتشار گازهای شیمیائی یا مواد میکروبی.

(۲) اشتراک انتحار و ترور: هر دو عملیات دارای شاخصه های یکسانی، همچون ایجاد رعب و وحشت، ترس زیاد، سلب امنیت از جامعه، اهداف از پیش تعیین شده و دیگ شاخصه های تروریستی می باشند.

بنابراین بین دو اصطلاح انتحار و ترور نسبت عموم و خصوص من وجه حاکم است و در این نوشتار به انتحاری اشاره می گردد که در عملیات تروریستی به کار گرفته می شود نه صرف خودکشی فردی چون خودکشی فردی هیچ ارتباطی با مبحث ترور ندارد.

ارائه تعریفی دقیق از واژه ترور که بتواند تمامی گونه های آن را شامل گردد، دشوار به نظر می رسد، این امر ناشی از تنوع بیش از حد انواع متکثر این پدیده نوظهور است، اساساً تبیین و توضیح و اشاره به مصادیق ترور راحت تر، و آسان تر از تعریف آن است. اما با این وجود، و به دلیل اهمیت موضوع، برخی از کتاب ها، فرهنگ لغات و سازمان ها به تعریف این واژه مبادرت ورزیده اند.

الف) تعریف ترور در لغت نامه های فارسی

واژه ترور در فرهنگ دهخدا چنین آمده است: « ترور » مأخوذ از فرانسه و به معنای قتل سیاسی به وسیله ی اسلحه، که در زبان فارسی متداول شده است.^۱

در فرهنگ عمید هم واژه ترور به معنای، ترس زیاد، رعب و وحشت و سلب امنیت آمده است.^۲

ب) تعریف ترور در فرهنگ علوم سیاسی

در فرهنگ علوم سیاسی ترور به معنای ترس و وحشت است و به رفتار و اعمال گروه یا فردی اطلاق می شود که از راه ایجاد ترس و وحشت و به کار بستن زور می خواهد به اهداف سیاسی خود برسد. همچنین، کارهای خشونت آمیز و غیر قانونی حکومتها برای سرکوب مخالفان خود و ترساندن آنان در ردیف ترور قرار دارد.^۳

در جایی دیگر شیوه های ترور این گونه تعریف شده است. هواپیما ربائی، گروگان گیری، خرابکاری، بمب گذاری، آدم ربائی سیاسی و آدم کشی.^۴

ج) تعریف ترور در فرهنگ علوم اجتماعی

آلن پیرو می گوید: تروریسم اعمال ترور به صورت منظم و سازمان یافته است. و ترور به معنای حالت و یا احساس ترس دسته جمعی است. که خشونت و کشتار بی حساب حاصل آنست. ترور نه فقط با استفاده از وسائل که می تواند زندگی و امنیت افراد را مورد سوء قصد قرار دهد- بلکه از طریق تخریب خشونت آمیز بر علیه زیربنای متعلق به یک جمع نیز اعمال می شود.^۵

۱ دهخدا، علی اکبر، لغت نامه، دهخدا، ج ۲، تهران دانشکده ادبیات ۱۳۴۳، ص ۶۳۶

۲ عمید، حسن، فرهنگ و اصطلاحات فارسی، ج ۱، تهران انتشارات امیرکبیر، ۱۳۶۳، ص ۳۹۲

۳ علیزاده، حسین، فرهنگ خاص علوم سیاسی، ج ۲، تهران، انتشارات روزنه، ۱۳۷۷، ص ۲۷۴

۴ جک سی پلینو و روی آلتون، فرهنگ روابط بین الملل مترجم و تحقیق حسن پستا، ج ۱، تهران انتشارات فرهنگ معاصر، ۱۳۷۵، ص ۲۴۳

۵ آلن پیرو، فرهنگ علوم اجتماعی، ترجمه باقر ساروخانی، ج ۴، تهران انتشارات کیهان، ۱۳۸۰، ص ۴۲۶